

Érdekeltté tenni az önkormányzatokat a városfejlesztésben

Interjú Szebeni Dáviddal, a Településfejlesztési Szövetség elnökével

DOI: 10.14267/VILPOL2026.03.08

Szebeni Dávid, a Településfejlesztési Szövetség elnöke szerint a vállalati rangsorok értékét a gazdasági folyamatok mélyebb megértése adja. Az elemzések rávilágítanak Budapest dominanciájára és egy kritikus ellentmondásra: bár a TOP100 nagyvállalat termeli a legtöbb hozzáadott értéket, a kisebb cégek (nem TOP100) arányaiban hatékonyabbak. Ez azt jelzi, hogy a nagyvállalati exportmodell önmagában nem garantál magas hazai értéktöbbletet. A szakértő javaslata a fenntartható növekedés kulcsa a horizontális és vertikális együttműködés: a cégeknek a konkurenciaharc helyett értékláncokba kellene szerveződniük. Ehhez elengedhetetlen a gazdaságfejlesztés és a településfejlesztés összekapcsolása.

Szebeni hangsúlyozza: a jelenlegi önkormányzati finanszírozás (szolidaritási hozzájárulás, SZJA rendszer) nem teszi érdekeltté a településeket a jól fizető munkahelyek teremtésében. Olyan modellt javasol, ahol az önkormányzatok aktív piaci szereplőként (pl. közös ipari ingatlanfejlesztések útján) és az SZJA-bevételek részbeni megtartásával válnak érdekelté a helyi prosperitásban. A Budapest-központúság enyhítését pedig speciális tudásközpontokkal, vidéki egyetemi bázisokkal és a vasúti infrastruktúra fejlesztésével látja megvalósíthatónak.

Világgpolitika és Közgazdaságtan: Mi volt a benyomása az anyagról? Van-e értelme rangsorokat csinálni vállalkozások között? Mit üzennek ezek a gazdaságpolitikai döntéshozóknak és a vállalkozásoknak, azoknak, akik bekerültek és azoknak, akik nem?

Szebeni Dávid: Az anyag fő érdemének azt tartom, hogy ösztönözhet a fejlődésre, a gazdaság és a cégek működésének a jobb megértésére, felvázolja a vármegyék ágazati felépítését. Másrészt az anyag rávilágított Budapest túlsúlyára, ez tartom a fő üzenetnek. Kérdés volt, hogy van-e értelme rangsorokat csinálni: szerintem a gazdaságpolitikai döntéshozók és a cégvezetők szempontjából van értelme. Az összehasonlítás mindig jó. Még inkább érdemes klasztereket kialakítani az eredmények alapján, ennek alapja lehet például ágazati vagy területi egység, mely túllép a TOP100/nem TOP100 összehasonlításon. Például a hozzáadott érték alapján is valószínűleg el lehet különíteni legalább 2-3 csoportot működési jellemzőik szerint.

Szintén jövőbeli kutatási irány lehet, hogy a vállalatok hogyan hatnak egymásra: kialakulnak-e vagy kialakíthatók-e Magyarországon a földrajzilag közel lévő vállalatok között együttműködések, vertikális értékláncok stb. Erre nagy szükség lenne. Sokszor lehet látni, hogy egy-egy

térségben hagyományosan erős egy ágazat és a cégek nem állnak egymással üzleti kapcsolatban, mindenkinek megvannak a saját ügyfelei (akár belföldön, akár exportra), elszívják egymástól a dolgozókat, nem jellemző rájuk az értékláncban történő együttműködés, miközben – ez nem egy új gondolat – valószínűleg a vállalkozások közötti együttműködés, egymás erősítése hosszútávon pozitívabb hatással lenne a térségekre, településekre.

Világpolitika és Közgazdaságtan: A riport alapján módosult-e a képe az ország területi egyenlőtlenségéről? Volt-e az Ön számára meglepő összefüggés?

Szebeni Dávid: A területi egyenlőtlenség tekintetében nem. Meglepő megállapítás volt viszont, hogy a nagyvállalatok több hozzáadott értéket termelnek, de kevésbé hatékonyan. Ráadásul nagyarányban külföldi tulajdonban lévő cégekről van szó. Ezt a megállapítást azzal illusztrálta az anyag, hogy míg a TOP100 árbevétel arányos hozzáadott értéke országosan 19%, a nem TOP100 vállalatoké 30%. Vagyis a nagyvállalati exportorientált modell önmagában nem garantál arányosan magas hazai hozzáadott értéket. Úgy gondolom fontos ennek felismerése, mert ha egy kormányzat nagyobb hangsúlyt akar helyezni a hazai gazdaságban megtermelt hozzáadott értékre, sőt akár a GNI-ra, akkor a fejlesztéspolitika súlypontjait is némileg át kell helyezni. Érdekes lenne megnézni, hogy az egy főre jutó hozzáadott érték, hogy alakul.

Itt vissza is kérdeznék az anyag készítőihez: ennél az adatnál nem az az összefüggés, hogy valamilyen okból a nem TOP100 vállalatoknál az anyag jellegű költségeket jobban le tudják szorítani, mint a TOP100 cégek? Tehát a hozzáadott érték az árbevétel vagy az anyag jellegű költség oldalán keletkezik magasabb arányban? Amennyiben összességében nincs akkora árbevételük a vármegyei nem TOP100 vállalkozásoknak, de olcsóbban tudnak előállítani, akkor ott olyan előny lehet, amelyből a multinacionális vállalatok is tanulhatnak. Kérdés, hogy ez az előny miből származik: ügyeskednek a számokkal? Erre ma már nincs akkora tér, de azért még előfordulhat. Egy másik magyarázat lehet, hogy a helyi kisebb vállalkozásoknak vannak régi, akár 10-15 éves üzleti-beszállítói kapcsolataik, amelyek elbírják a stabilitásért cserébe ezt a típusú anyagjellegű költségcsökkentést. Ezt érdekes lenne megnézni, mert ez a kormányzatnak is segít annak a megértésében, hogyan működik a térség gazdasága.

Amennyiben tényleg az anyagjellegű költségek alacsonyabbak arányaiban és ennek a hosszútávú kiszámíthatóság és a stabilitás az oka, akkor az alátámasztja azt az érvet, hogy a hozzáadott érték emelését nem csak folyamatos versenyeztetéssel („tendereztetésekkel”) lehet növelni, hanem stabil kiszámíthatósággal – persze megfelelő felmondási garanciákkal. Ez egy érdekes gazdaságpolitikai irány lehet.

Mindemellett a munkaerőkölcsönzés torzíthatja a személyi jellegű ráfordítások értékét, amit nehéz kiszűrni, és nyilvánvalóan ágazatok között nagy az eltérés. Ami még ezek mellett meglepő volt, az a TOP100 körében brutálisan magas személyi jellegű ráfordítás és a személyi jellegű ráfordítás aránya is a nem TOP100 vállalatokhoz képest.

Világpolitika és Közgazdaságtan: A Településfejlesztési Szövetség elnökeként hogy látja, mennyire kapcsolható össze a vállalkozásfejlesztés és a településfejlesztés? A vállalkozásfejlesztés a gazdaságpolitikában régóta elsősorban a tőkevonzó képességre koncentrálnak (FDI), ami az anyagból részben vissza is köszön. Lehet-e új típusú vállalkozásfejlesztést kialakítani?

Szebeni Dávid: Jó inspiráció volt az anyag erre. Szerintem is el kell mozdulni másfajta gazdaságfejlesztés irányába. A település szempontjából olyan fejlesztés kívánatos, amelyben a vállalkozások egy egymásra épülő, klaszteresedő, jól fizető és magas hozzáadott értéket termelő közege jön létre. Sok térségben nagy integrátor vállalkozások betelepültek vagy már zajlik az előkészítése a megtelepedésüknek. Egy új kormányzat esetén lehet, hogy át kéne tenni a hangsúlyt arra a fajta gazdaságfejlesztésre, amely már az integrátor beruházókon túli vállalati kört célozza.

A településfejlesztés és vállalkozásfejlesztés nagyon is összekapcsolható, sőt, törvény írja elő, hogy az önkormányzatnak a helyi gazdaságfejlesztésben szerepet kell vállalnia. Emellett összekapcsolható az önkormányzati finanszírozási rendszer átalakításával is: itt lehet szó akár a helyi iparűzési adóról, a helyi önkormányzatok jogköreiről.

Emellett amit én még jó iránynak látok, hogy az önkormányzatok, ahol erre lehetőség van, aktívabb gazdasági szerepet vállaljanak. Közös fejlesztésekkel, közös ipari ingatlan fejlesztésekkel, például helyi vállalkozások és önkormányzatok együttműködésével. Ebben az esetben a magánszféra és a közszféra tőkéje, illetve ez utóbbi szabályozói ereje (gondolok itt a helyi szabályozó, az önkormányzat településrendezési eszközeire) összekapcsolható. Ez egy klasszikus városfejlesztési modell, ami megtalálható nagyvárosokban is városnegyedrehabilitáció formájában. Megjelenhetnének ilyen megoldások ipari fejlesztéseknél is. Ez szerintem abszolút egy jó irány lenne.

A jelenlegi rendszerből hiányzik az önkormányzatok direkt ösztönzése a maga hozzáadott értékű állások tekintetében, mivel a helyben keletkező SZJA bevétel nem közvetlenül kerül hozzájuk. Ehhez társul az önkormányzati szektorban egy adóerőképesség szerinti támogatási rendszer és a szolidaritási hozzájárulás. Ez a rendszer paradox módon nem teszi közvetlenül érdekeltté az önkormányzatokat, hogy az embereknek helyben jól fizető állásai legyenek: akkor kapnak finanszírozást, ha kevés az adóerőképességük. Ha az adóerőképesség magas, ha prosperál a helyi gazdaság, nem jár annyi támogatás és még a szolidaritási hozzájárulást is fizetniük kell. Ebben a rendszerben a fejlődő, jövedelemben előrelépő népség megtartására és a helyi iparűzési adót fizetni tudó cégek betelepítésére irányuló törekvések és az állami finanszírozási rendszer ösztönzőiköltják egymást. Emiatt pedig az önkormányzatok helyben toporognak, nem tudják mi a jó döntés: a fejlesztéseik eredménye jelentős részben máshol hasznosul. Ha az önkormányzatok közvetlenül is érdekeltnek lennének a közösségi fejlesztésekben, ha az SZJA bevétel egy része a településen maradna, ha átalakításra kerülne a támogatási és finanszírozási rendszer, az önkormányzatok igen erős ösztönzőt kapnának arra, hogy akár aktív gazdaságfejlesztési szereplőként lépjenek fel, akár a cégeiken keresztül.

Világpolitika és Közgazdaságtan: Az anyagból is érzékelhető és korábban is említette a Budapest problémát, a főváros túlsúlyát. Hogy lehetne ezt enyhíteni, oldani? Mit tehet a területfejlesztés a kiegyenlítettebb gazdasági teljesítmény érdekében?

Szebeni Dávid: Ma az a tapasztalat a világ egészén, hogy a méretgazdaságosság a metropolisz térség szintjén képzelhető el. Ez érdemben nem fog változni. A mai társadalmi közegben, gazdasági szerkezetben a vándorlás természetes iránya a metropolisz. Ott van az az innovációs potenciál, ami a fejlődés feltétele, hiszen az innovációhoz kapcsolatokra, interakciókra van szükség. 2-300 ezer lakosú városi térségek esetén csak nagyon szakosodott, speciális tudással rendelkezve képes valamiféle súllyal rendelkezni a térség. Hozzá kell tenni, hogy a speciális tudáshoz általában hozzájárul a magas hozzáadott érték is. Tehát ha a gazdaságpolitikai kormányzat kicsit enyhíteni szeretné a magyar gazdaság erős területi egyenlőtlenségét, akkor a speciális tudásközpontok, városok erősítésével van erre mód.

Ez egyben azt is jelenti, hogy biztosítani kell, hogy ezekben a vidéki tudásközpontokban is legyen „élet”, megteremtődjenek vagy erősödjenek az oktatási lehetőségek. Elsősorban azért, hogy legyen helyben munkaerő, másrészt, hogy megszeressék a fiatalok a várost. Erre jó példa Debrecen, Szeged, Pécs, stb. Nem lehet elfelejtkezni a közlekedésről. Szerintem egyelő helyes kormányzati irányvonal volt az autópálya építés. Lehetővé tette sokaknak, hogy úgy dolgozzanak a metropolisz térségben home office-szal kombinálva, hogy egyébként messzebb laknak. Amiben azonban elmaradt a kormányzat az elmúlt években, az a közösségi közlekedés fejlesztése, bár helyenként vannak jó példák. Ilyennek tekinthető a győri, esztergomi, székesfehérvári vonalak, ahol a fejlesztettvasútvonalnak és az új FLIRT, KISS szerelvényeknek köszönhetően kitért a budapesti metropolisz térség. Fontos lenne a vasúti infrastruktúra további fejlesztése a közút mellett, mert ezekkel lehet életben tartani a vidéket. Itt szeretnék újra visszatérni az önkormányzatok érdekeltségű rendszeréhez. Ha az SZJA bevétel egy része a településekhez kerül, az némileg szintén oldja a Budapest túlsúlyt.

Ezek mellett a további integrátor beruházások tudják elősegíteni a vidéket, amelyek további vállalkozások letelepedését segítenék elő, de a következő időszakban valószínűleg már kevesebb fejlesztéspolitikai forrást érdemes erre szánni és a hangsúlyokat inkább a beszállítói, helyi értékláncre helyezni. Ezenkívül érdemes határon átnyúló gazdasági térségekben gondolkodni, nem megállni az országhatárnál. Egy kormányzati gondolkodásban ilyen lehet például a Debrecen-Nyíregyháza-Nagyvárad tengely vagy Szeged-Arad-Temesvár háromszög. Itt is hozzá kell tenni, hogy ezek között a települések között van már együttműködés.

Világpolitika és Közgazdaságtan: Az integrátorberuházásokra visszatérve: eddig az integrátorberuházási szerepet a multinacionális vállalatok kapták. Van-e más lehetőség integrátorberuházásra?

Szebeni Dávid: Értelmezésemben az integrátor beruházó, olyan vállalat, ami képes 5-10 éven belül a saját beruházásával körülbelül megegyező mértékű további beruházás vonzására, tekintet nélkül arra, hogy külföldi vagy hazai tulajdonú. Lehet egy jó hazai cég integrátor beruházó, hogyha be tudja vonzani a beszállítókat. Például szerintem a Bonafarm csoport a mezőgazdaságban egy integrátor.

Világpolitika és Közgazdaságtan: Be tudnak tölteni az egyetemek fejlesztési integrátori funkciót?

Szebeni Dávid: Az egyetem, ha ténylegesen van piacsítható tevékenysége, akkor a spin-off-jain keresztül tud ezekben részt venni, de alapvetően az egyetem egy más működési logikával rendelkezik. Klaszter részeként be tud csatlakozni ilyenekbe, nagyon jó, ha ott van, de én nem látom a zászlóvivő szerepét. Ott lehet zászlóvivő, ahol sok a tudományos kutatás, a piacsítható innováció, ahol startupok vannak. Ebből kialakulhat vállalkozói ökoszisztéma, de az még nem integrátor szerep.

Köszönjük a beszélgetést!
Trautmann László